

KŐSZEGI SALÁTA

KEDVES TÚRATÁRSAK!

Lassan kezd hagyománnyá nemesedni, hogy ha Vasutas Túrísták összejönnek valahol szakosztályunk az MVSC egy kis alkalmi kiadvánnyal kedveskedik Nekik, azaz NEKTEK.

Igen, ez lassan hagyománnyá válik, mert gyorsan változó világunkban, ha egy jó kezdeményezés haramadszor valósul meg, az már hagyomány. S remélem "szerény" kis ajándékunkat jónak találjátok. De ha mégse, akkor reméljük, legalább jól szórakoztok rajta. Mert ez az ami igazán fontos. Nekünk örömet okozott ezen legújabb, azaz harmadik salátánk összeállítása. Ha elnyeri tetszésedet, az külön öröm, s ha ennek hangot is adtok, az meg pláne. Mert mi sem vagyunk mentesek a hiúságnak nevezett főbüntől.

A saláta immár harmadszorr jelenik meg. Nevezhetnénk másképp is. Választhatunk volna más címet is, de ha már kétszer bevált akkor minék változtatunk volna, Mondhatnám azt is, hogy már végképp beleragadtunk saját salátánkba. A saláta nevéhez méltóan valóban saláta. Összehordtunk benne minden zöldséget. Bár ez most egy kicsit komolyabbra sikeredett nem hiányzik belőle az érces turista humor sem.

Az összeállítás gerincét az INTERNET-ről kölcsönöztük. Ezzel a Kőszegről szóló igen színvonalas ismertetővel a rendezőknek is segíteni szerettünk volna. Továbbra is szerepelnek házi szerzőink írományai és szemezgettünk a tájékozási túraverseny TOPIC-ról is.

Most már nincs más hátra mint, hogy jó túrákat és kellemes szórakozást kívánjunk mindenkinek!

Kőszeg, 2002. június hava

A Szerkesztő Bizottság :

A TARTALOMBÓL	
*	Köszöntő
*	Kőszeg története
*	A kőszegi vár története
*	Kőszeg állat- és növényvilága
*	Kőszeg nevezetességei
*	Kőszeg népművészete
*	Húsvét
*	Sütő Nagy Attila élete
*	Email mese
*	A' La Lányi
*	Levél barátomnak
*	Kányádi Sándor
*	TOPICOLÓ
*	Látogatás egy kis borsodi faluban
*	Versek a Bakancsos Bábról
<u>KŐSZEG ÉS TÖRTÉNETE</u>	

Kőszeg rejtőzködő város, pedig csaknem 300 m ma-

gasan fekszik a tengerszint felett, a Kőszegi-hegység délkeleti lábánál. Az érkezés legszebb élményében azok részesülnek, akik Sopron felől közelítik meg a várost. Előttük ugyanis, mielőtt felérnek a Guba-hegy gerincére, hirtelen kitárul a város, hegy- és erdőkoszorúzza panorámája. A Gyöngyös-patak mentén Ausztriából érkezők elől a meredek Kálvária-hegy takarja el a várost.

A Kőszegi-hegy lábához simulnak a kőszegi falvak: pl. Cák, Velem, Bozsok. Észak felől magasodik a 882 m magas Írott-kő hegycsúcsa. A várost körülöleli a Kenyér-hegy, a Kálvária-hegy.

Növényvilága az alpesi és dunántúli flóra, amelyet a csapadék és a meszes talaj alakít ki. Az aljnövényzet gyönyörű ékessége az alpesi eredetű erdei ciklámen.

A középkori Kőszeg, a várost és a várat a német Újvári grófok alapították. Felső-Kőszeget elfoglalta II. Harcias Frigyes és Stájer herceg. Ők építették 1274-ben a kőszegi vízvárat, amely köré Kőszeg városát is alapították. Kőszegen érte Ivánt Habsburg Albert osztrák herceg támadása 1289-ben, mert korábban a Kőszegiek támadták a Habsburg-tartományt. 1328-ban I. Károly Róbert Visegrádon kiadott levelében királyi várossá nyilvánította Kőszegét. A XIV. században Kőszeg tehát független önkormányzati hatásköröket kapott. 1341-től az Anjouk tették kereskedő várossá Kőszegét. III. Frigyes V. László gyámjaként jelentkezett jogosnak vélt trónigényével. 1441-ben III. Frigyes Kőszegre érkezett díszes kísérettel, a várost megtámadták, és ott kegyetlenkedtek, 80 kőszegi polgárt felakasztottak. 1446-ban önálló címet kapott a város, melyet egészen 1949-ig használt. 1561-ben kirobbant Jurisics Miklós tűzmesterének pere, amelynek során a városi hatalom új birtokosok kezére került.

Kőszeg népművészete

Kőszeg a középkorban a magyar városok között jelentős helyet töltött be céhes-iparával és szőlőskultúrájával. A kismesterségek tárgyi emlékeit bemutató helyi múzeumok gazdag anyaggal bizonyítják a népi díszítőművészet magas fokát.

Gráfik Imre: Vas megye népművészete (Szombathely, 1996.) című könyvében külön hangsúlyozta képes illusztrációkkal is pl. - A kőszegi lakatos céh 1606-ban készült ládájának gazdag díszítését.

-A fésűscéh pecsétnyomójának címerrajzában a konty és a bontófésű ábrázolását.

-A kőszegi csizmadiák 1711-ben készült pecsétnyomóján a tulipánábrázolást.

-A kőszegi gombkötők céhkorsójára festett zsinórok, vitézkötések és díszkötéssel bevont fagombok ábrázolását.

-A kőszegi ötvöscéh articulusanak bőrkötésű címlapja késő reneszánsz ornamentikával dúsított (1737-ből) (Ez nagyon látványos munka!)

Megállapítható tehát, hogy a céhládák, céhkorsók népi díszítőelemei változatosak és igényesen megformáltak!

Kőszeg szőlőkultúrájának leghíresebb emléke a Szőlő Jövésének Könyve, amelyet 1740-től vezetnek. Ebben a könyvben őrizték meg a városi tisztújítás napján Szent György napján bemutatott szőlőhajtások mindenkori saját, valamint a Szent György-napi első fűrtökre és a Szent Orsolya-napi szüretre vonatkozó szőlészeti feljegyzéseket. (Ez a hagyomány máig él Kőszegen!)

A szőlőmotívum gyakran visszatérő elem Kőszeg építészetében. Pl:

Hegyalja utca borospincéinek faldíszében a bejáratnál; prések, mángorlók díszítésében.....stb.

Építészeti érdekesség Kőszegen a Várkör "Kapás házainak" sora. (Ezek a házak mind keskeny telekre épült, utcai homlokzatukra két ablakos, az ablakok felett pedig nagy padlásbejáratlal megépített házak, amelyekben a kőszegi szőlőművesek (haverek, vagy kapások) laktak.

Sajátos hangulatot árasztanak ezek a házak, így nem véletlen, hogy a Kőszegen pihenő képzőművészek többször megörökítették már őket.

Vas megye élete

Vas megye területe Magyarország egyik nagy tájegységének, a Dunántúlnak a nyugati szegélyén, a Kisalföld déli részén foglal helyet. Területén síkságok, halom-, domb- és hegyvidékek egyaránt megtalálhatók. A vasi föld geológiai és földrajzi felépítés szempontjából négy tájegységre osztható, amelyet természetszerűen még kisebb egységekre is bonthatunk. A megye, mint közigazgatási egység régebben hét, ma hat járásra oszlik.

A vasi táj földrajzilag pontosan meghatározható tájegységei:

1. Kőszegi-hegység, Vashegy
2. Vasi-hegység, Kőszegi-hegység
3. Pannon-tenger, Őrség
4. Vasi hegyhát, Kemenesalja

Az őrségi és a hegyháti etnikai sajátosságok sok tekintetben a zalai, göcseji jegyek rokonai. A megye lakossága anyanyelvi tekintetben magyar, Gotthárd környékén 2-3 német, 6-8 vend, és Kőszeg-Szombathely környékén élő néhány horvát és német falu kivételével mind beszél magyarul. Vas megye folyói közül a legjelentősebb a Rába, ami Gotthárdnál érkezik megénkbe és Kemenesszentpéternél hagyja el. Nyugatról keleti majd dél-nyugat irányba halad. A Rába völgye régebben mocsaras, ingoványos terület volt, amelyet 2 oldalról hatalmas erdőségek kísérték. A Rába az Alpok gyorsan befutó vizeit hozza magával és merész kanyargással tör a Kisalföld felé. Két oldalán hosszú csíkokban húzódnak az ún. öntések.

Kőszeg

Ahol megtorpant Szulejmán

Kőszeg néphagyományai, mondái és legendái leginkább

az emlékezetes 1532. évi török ostromhoz kapcsolódnak. Az ostrom emlékét őrzi a Szt. Lénárd-kápolna, amely - a közhit szerint - ott állt, ahol 1532-ben Ibrahim nagyvezír sátora. A hagyomány szerint amikor a török a döntő, utolsó rohamot indította a város ellen, s már többen feljutottak a falakra, betörték a városba, a templomokban és környékükön jajveszékélő asszonyok és gyermekek hangjától úgy megrémültek - azt hitték, erős tartalék csapatoktól származik a zaj -, hogy pánikba estek és megfutottak; így menekült meg a város és a vár. A kőszegieket kedvelt sétahelye a Hörmann-forrás környéke. A hagyomány szerint itt fogták el Hörmannt, Kőszeg Bethlen-párti várkapitányát 1621 tavaszán, s egy törrel tetőtől talpig megnyúzták. A tört és a bőrét állítólag a múlt század elején még látni lehetett a városházán. Más változat Hörmannt -Hermann tanácsos néven - az 1532. évi ostrommal hozza kapcsolatba. A história e változata szerint a városi tanács 1532-ben határozatot hozott, hogy az utolsó csepp vérükig védelmezni kell Kőszegét. Hermann tanácsos indítványára ezt a határozatot azzal toldották meg, hogy aki árulóvá válik, azt elevenen kell megnyúzni. Az ostrom alatt Hermann az ellenséggel paktált, majd a nép dühe elől az erdőbe menekült, ahol azonban néhány nap múlva a róla elnevezett forráskútjánál rátaláltak, s az ítéletet végrehajtották rajta. Kőszeg neve kőből való szegletet, sarkot jelent. A Kárpát-medencében egyébként több Kőszeg nevű települést is találunk - egymástól nagy távolságra - Krassó, Baranya, Sáros, Torna vármegyében. 1802-ben Einhard krónikája említ egy várat "castellum Guntionis" néven, amit Kőszeggel azonosítanak, tehát itt már a magyar honfoglalás előtt is állhatott valamiféle erősség. A tatárjárásig nincs semmiféle adat Kőszeg váráról, és csak IV Béla király 1248-ban kelt okleveléből válik világossá az 1240-es évek históriája. Osl fia Herbort ispánt jutalmazta szolgálataiért a király az említett oklevelben. Erdemei közé tartozott, hogy 1242-ben, amikor IV Béla visszatért a tenger mellékről, vele együtt csatázott Babenberg Frigyes osztrák herceg ellen, aki hátba támadva Magyarországot, több nyugati határ menti várat és települést elfoglalt. Az említett ispán bennünket érdeklő haditettét a következőképpen írja le az oklevél: "...tisztességgel szolgált minket...Kőszeg vára alatt, melynek erősségét kedves emberei és hívei ajánlásra méltó csatával győztesen bevette, miközben övéből tízen halálos sebet kaptak; az ő diadalmas ostromuknak köszönhető, hogy ezt a várat visszaadta nekünk az égi hatalom..."

Mindebből világos az is, hogy egyike volt a tatárjárás előtt épült váraknak. Későbbi forrásokból az is világos, hogy az a vár nem azonos a mai kőszegi várral, hanem az Oház nevű hegyen (németül Hausberg) állt. 1270-ben a várat ura, Kőszegi Henrik Ottokár cseh királynak ajánlotta fel. 1271-ben V István csapatai foglalták vissza, s a pozsonyi békében Ottokár lemondott e vár birtoklásának jogáról is. Az 1280-as években a Kőszegieket kétfelé hadakoztak: egyrészt Albert osztrák és stájer herceg, másrészt IV (Kun) László magyar király ellen. 1286 végén Kun László hadjáratot indított Kőszegi Iván és testvérei ellen; ostrommal vette be Kőszeg várát.

Később azonban visszakerült a kezükre, azonban nem sokáig, mert 1289-ben Albert osztrák és stájer herceg indított nagyszabású hadjáratot a számára egyre kellemetlenebbé váló keleti szomszéd, a Kőszegieket ellen. Kőszeg várát is ostrom alá fogta, és az egykorú krónika szerint "a várost elborítá a kő, a nyíl, megfesté a védők vére". Néhány nap alatt faltörő kossal sikerült akkora nyílást ütni a falon, hogy megindulhatott a támadás. A külső erődítményt az osztrákok elfoglalták, hiába védekeztek hősiességgel a kőszegieket; pedig még a nők is harcoltak, forró vízzel öntözték az ostromlókat, égő rőzsét, méhekkel teli kasokat hajigáltak rájuk. Néhány nap múlva a belső erődítmények is annyira megromlottak, hogy a megadást nem lehetett elkerülni. 1291-ben - a hainburgi békében - mondott csak le Albert a területéről, ám a határszéli várakat a magyaroknak - néhány kivétellel - le kellett bontaniuk. Ez a sors érte Kőszegét is.

A lerombolt vár helyett épült a mai kőszegi vár, s a 14. századi oklevelekben többször előfordul az "alsó" és a "felső" vár kifejezés. A Kőszegieket III. Andrással szemben Károlyt - a későbbi királyt - támogatták, utóbb azonban szembefordultak vele, s Károly elfoglalta tőlük többvárakat, így Kőszegét is; először 1319-ben, majd 1327-ben véglegesen. Kőszeg 1328-ban királyi városi rangot kapott, s 1336-ban kötelezte az uralkodó városfal építésére. 1337-ben a Kőszegieket határmenti várait az ország belsejében levőkkel cserélte el a király, így az osztrák határszélen végképp letűntek a színről. Kőszeg királyi vár, míg Zsigmond el nem zálogosítja, majd el nem adományozza a Garaiaknak. 1445-ben került Habsburg-kézre; III. Frigyes től Mátyás király seregei csak 1482-ben foglalták vissza, tíz esztendő múlva azonban ismét Habsburg-tulajdonban találjuk néhány más határ menti várral együtt. A mohácsi vész, a két király harca különösebben nem érezte hatását Kőszegen, amely távol esett a fő hadszíntérről. 1532-ben azonban a kicsiny vár (területe mindössze 0,3 ha; összehasonlításképpen: a pécsi vár 3,1 ha, Veszprém 2,9 ha, Eger 1,8 ha) és a mini város (területe mindössze 4,9 ha; összehasonlításképpen: Bártfa 15 ha, Esztergom 32 ha, Kassa 36 ha, Pécs 67,5 ha) egy csapásra az európai érdeklődés homlokterébe került. 1532. augusztus 5-én megérkeztek a török szultáni sereg előőrsei Kőszeg alá, s néhány nap múlva - sikertelen, megadásra való felszólítás után - megkezdődött az ostrom. Augusztus 28-án kelt levelében Jurisich Miklós, a védelem irányítója többek között a következőket írta Ferdinánd királynak: "Tíz felszerelt lovassal és huszonnyolc huszárral érkeztem ide... fel-segédhez készültem... a várat pedig... egy derék nemesemberre bízam. Amikor aztán felismertem, hogy a török császár meg akar minket ostromolni... akár el is vonulhattam volna innen, de nem akartam, inkább a halált választottam. Más hadinépem azonban a hozzám menekült nyomorult, szegény parasztokon kívül nem volt. Köztük sem találtam hétszáznál több hadra fogható embert kezdetben, mostanra pedig a felénél is kevesebben maradtak. Ezért minden szolgáltnak megparancsoltam, hogy kezébe kardot és puskát vegyen.

Mindössze száz font puskaaporom volt, ezért saját költségemen háromszáz aranyért puskaaport vásároltam, mert meg akartam tartani a várost. A vár ugyanis a városfalakon belül áll s ameddig a város tartja magát addig tartható a vár is, de tovább nem...

A törökök a kicsiny vár és város ellen - eleinte megfelelő tüzéségi előkészítés nélkül - egymás után indították rohamaikat; a kőszegiek azonban valamennyit visszaverték. Aztán megpróbáltak alkudozni, de nem tudtak Jurisichcsal megegyezni, mert nem volt hajlandó feladni a várat, vagy egyéb súlyos feltételeket teljesíteni. Megindult a döntő roham. Úgy tűnt, a túlerő diadalmaskodik. Már nyolc zászló lengett a falakon, a kis számú védősereg sok halottat veszített, maga Jurisich is megsebesült. Az erők végső megfeszítésével azonban mégis sikerült a törököket kiverni. A kőszegiek a diadal emlékére azóta mindennap 11 órakor meghúzzák a város templomaiban a harangokat; a hagyomány szerint ugyanis ekkor vonult el Kőszeg alól az utolsó török csapat.

A súlyosan sérült város falainak kijavítása hosszú éveig tartott, mert az első felbuzdulás és ünneplés után a kőszegiek csak minimális segítséget kaptak. 1605 májusában a vár és a város meghódolt Bocskainak, de a királyi csapatok már a következő hónapban visszafoglalták. 1619-ben, Bethlen Gábor első Bécs elleni hadjárata alkalmával egy Sopron alól érkező huszársereg Kőszeget támadta meg. Hadisarcot és megadást követeltek, s mivel a város húzódozott, a követeléseiket azzal nyomatékosították, hogy felgyújtották a külvárost, amivel kikényszerítették a meghódolást. Rövidesen azonban ismét királyi kézre került. 1620-ban ismét erdélyiek álltak a falak előtt - s immáron szinte hagyományosan -, ismét lángba borítottak vagy kétszáz házat. A vár és város meghódolt, de csakhamar következett az ellentámadás, amit a gyenge őrség nem várt be, hanem elvonult. A Bethlen-párti Hörmann Mihály várnagyot a németek kivégezték. 1649-ben a vár birtokosa a Széchy család lett. A város 1647 óta a szabad királyi városok között szerepelt. Itt élte le utolsó éveit Széchy Mária, Murány hajdani úrnője; 1679-ben halt meg.

Az 1680-as évek hadjárata nem érintették Kőszeget, a városnak a seregek ellátásához kellett hozzájárulnia. 1704 elején kuruc kézre került a vár és a város, de már április 20-án ismét császári zászlót lengett a tornyain a szél. Az esztendő végén a kurucok fölégették a külvárost, majd a vár is meghódolt, őrsége a kurucokhoz csatlakozott. 1706 márciusában újra a császári csapatok Kőszeg urai, de már április közepén kivonultak a teljességgel elavult várból, meg sem kísérelve védelmét. Az ágyúkat beszegezve használhatatlanná tették, vízzel öntötték le a lóport, hogy ne lehessen mit kezdeni vele. 1707-ben hol kuruc, hol labanc kézen találjuk Kőszeget, s ezeket a gyakori változásokat a város igen megsínylette. 1708-ban sem szűntek meg a harci események Kőszeg környékén, de az erődítményeknek ebben már nemigen jutott szerep. A 18. században is jó karban tartották a várat és a városfalakat. Nagy pusztítást okozott azonban az 1777 júniusában kitört tűzvész. 1809 májusában francia csapatok szállták meg, de az erődítményeket nem használták. Jelentősebb épít-

kezések voltak a tűzvészt követően a városban; a palotarészt akkor alakították át. A déli oldalra új szárny épült, az öt torony közül hármát a tetősíkok mögé rejtettek, az udvar három oldalán emeletes árkádsor épült. A két világháború között kaszárnya; feltárása, helyreállítása 1955-ben kezdődött, s 1963-ig tartott. A várban múzeum, művelődési intézmények és vendéglátóipari egységek kaptak helyet.

Kőszeg városának északnyugati sarkán emelkedik a vár, amely szorosan kapcsolódik a város erődítményeihez. A várostól az elővárat vizesárok választotta el. Az elővárnak két tornya volt, egyik a kaputorony, másik a délkeleti sarok szabálytalan ötszögű tornya; egyéb erődítménye nem volt. Híd vezet át az újabb vizesárkon a belső várba, melynek a kaputoronnyal együtt öt karcsú, négyszögletes tornya van. A belső várat három oldalról egy külső védőöv is oltalmazza, három sarkán kis kerek tornyokkal. Egészében az erődítmények megfelelnek a 14. századi erődítési technika színvonalának. S egy ilyen vár állt ellen annak a Szulejmánnak 1532-ben, aki Bécs kivételével minden útjába kerülő erősséget elfoglalt, minden hadsereget legázolt. Ezt ismerve a kőszegi hősök bátorsága és kitartása még inkább felértékelődik; történelmünk dicsőséges és megrendítő epizódja.

Kőszeg nevezetességei

A Hősök kapujának tornyát 1932-ben, a török ostrom 400. évfordulóján építették elektikus stílusban. Opaterny Flóris tervei alapján. A Hősök kapuja – megszokottabb nevén a Hősök tornya helyén a XIV. században emelt, ún. *Alsó-kaputorony* állt, amelyet 1880-ban bontottak le. A mai Hősök tornyában 1977 óta ismét múzeum működik. A *Jurisich Miklós Múzeum természettudományi állandó kiállítása*, valamint időszakos kiállításokra alkalmas termék található itt. Legfelső terméből ki lehet lépni a torony külső *panorámafolyosójára*. Nagyobb ünnepeken ma is meg-megszólal az alkalmi toronyzene erről az erkélyfolyosóról.

Jurisich tér

Az élénk táruuló tér arányaiban, léptékében, beépítésében lenyűgözően egységes és harmonikus. A történelmi Belváros legrégebb tere ez, az egykori belső piac, amelyet később a ma is meglévő Városháza épületéről Városháza térnek neveztek. A tér felépítésében még őrzi középkori eredetét, mai arculata azonban jellegzetesen barokk. A tér középső elliptikus vonalú, lépcsőzetesen kiemelt részén áll a *Mária-szobor*. A szobor 1739-ben készült, Lorenz Eisenköbel soproni kőfaragómester munkája volt, akit a város a Mária-kultusz ellen tiltakozó protestánsokra kivetett pénzbírságból fizetett meg. A Jurisich tér másik díszje az egykori *Városházakút*. 1766-ban létesítette a város egy korábbi láncos kút helyén, amelynek egykori létezését írásos adatok bizonyítják. A copf stílusú, finom aranyú kútház eredetileg zárt volt a

múlt században készült fényképek tanúsága szerint, s az ablakszerű nyílásokat zsalugáterek fedték. 1818-1824 között klasszicista stílusban a nyílások kibontásával átformálták.

Sgraffitós-ház

Nevét a homlokzaton látható díszítésről kapta. (Ennek a díszítésnek a lényege, hogy a falra két vagy több, különböző színű vakolatréteget raknak, majd a felső, világosabb réteget a kívánt minta szerint eltávolítják. Ezt az Itáliából származó eljárást Kőszegen is sok helyütt alkalmazták.)

Az épület helyreállítása során a feltárásokkor talált eredeti falnyílásokat és homlokzatszíntészeket visszaállították. A homlokzat földszinti részén eredeti formájában látható a félköríves záróköves, kerékvetős kapu, mellette a visszaállított egykori üzletbejárat, majd egy egyszerű keretezésű ablak

Az emeleti részt az eredeti sgraffitó díszíti. Az osztópárkány fölött végigfut a ballusztrádos erkélykorlát. A jobb oldali két ablak közötti falmezőt a főmotívum, a hatalmas virágcsokros váza tölti ki, többi részét geometrikus idomok ékesítik. A homlokzatok kétoldalt oszloplizéna, a főpárkány alatt pedig geometrikus díszítésű sáv zárja. A hármastagozódású főpárkányon olvasható a XVII. századi felirat: "NON EST VOLENTIS, NEQUE CURRENTIS SED MISERENTIS DEI", és az évszám: MDCLXVIII. "Annak okáért tehát nem azé, aki akarja, aki fut, hanem a könyörülő Istené 1668."

A kapu mögött jobbra, a falba illetve található a Batthyányak kőcímere, a "fiati etető pelikán" címerképpel. Elhelyezése különös, mert valójában az egykori Batthyány-ház folyosójára illenek.

Az "Arany egyszarvú" Patikamúzeumnak (Jurisich tér 11.sz.) otthont adó épület egy késő középkori földszintes polgárház felhasználásával formálódott barokk stílusú emeletes patikaházzá a XVIII. század második felében. 1777-ben a morvaországi Svalla Mátyás patikus vásárolta meg a házat, hogy itt helyezhesse el a rend felosztása után, 1775-ben birtokába került szép jezsuita patikaberendezést és bútort. Svalla Mátyás adta, ugyanebben az évben az "Apotéka az Arany Egyszarvúhoz" nevet is a két esztendeig még a rendházban működő, ettől kezdve azonban polgári tulajdonú patikának. Ez a fantázianév elég gyakori a patikák megjelölésében, a legendás egyszarvú állat szarvából készített gyógyszerre utal. A XVIII. századi gyógyszerkincsben még szerepelt ez az állítólag sok mindenre felhasználható gyógyszer. A patika bútorzatát 1911-ben vásárolta meg az Iparművészeti Múzeum és így elkerült Kőszegről.

Az ún. *Lábasház* a Hősök kapujától jobbra áll. 1774-ben épült, a Felvidéken szokásos építési stílus mintájára. Sopronban, Pápán – is található hasonló lábasház. Egy 1746-ból származó városkép tanúsága szerint a mai ház helyén egykor földszintes nyitott árkádsor állt, feltehetően erre épült rá 1774-ben az ún. Bálház. A Lábasházat az Alsó-kaputorony zenészeinek vezetője, Bittner József Jakab (1747-1790) építtette. 1971-ben az épületben kapott helyet *Kőszeg város Levéltára* mint a

Vas megyei Levéltár leányintézete.

Tábornokház néven ismert a Jurisics tér 4-6.sz. épülete. Az épületet a XVII. században, amikor a magyar főurak és nemesek kezdtek beköltözni Kőszegre. Nádasdy (III) Tamás vette meg, de ő ritkán tartózkodott itt. A város 1719-ben megvásárolta a Nádasdyaktól. Ettől kezdve itt volt az 1681-ben létrehozott lovas helyőrségnek és mindenkor parancsnokának a szállása. Innen ered a Tábornokház elnevezés.

A *Városháza* a Jurisics tér 8.sz. épület. Magyarországon talán az egyetlen olyan középület, amely létrejöttétől a mai napig megőrizte eredeti rendeltetését. Az épület mai homlokzata az 1710.évi nagy tűzvész után alakult ki. A sávostagozódású földszintet az emelettel erőteljes övpárkány választja el. Ezt az egyszerű keretezésű emeleti könyöklővel és szemöldökpárkánnyal kiképzett ablakok kötik össze a tagozott, széles főpárkánnyal. Felette az egész homlokzatot erőteljes párkánnyal záruló, nyílásokkal áttört attikafal koronázza. Mögötte húzódik a védelmi célokat is szolgáló ároktető. Az emeleti ablakok között elliptikus mezőkben három címer és két, alakos falkép látható. A címereket 1712-ben festették, a szenátus soproni mester bízott meg a feladattal. Balról a legszélső a Jurisics család címere. A középső címer, a harmadik számú falkép a történelmi Magyarország kiscímere: a pajzs felett a szent koronával. Az ötödik falkép Kőszeg történelmi városcímere, amelyet 1446-ban kapott III. Frigyes német-római királytól. A címerpajzsot ormos mellvédű városfal, bástyatorony, arany királyi korona, vörös színű toronysisak és egy-egy felhúzott rácsozatú városkapu ékesíti. A búzakék címermezőt barokk damaszkozás díszíti.

A *Jurisics térnek* sajátos jelleget a tér északi oldalát záró, egymás mögött elhelyezkedő két templom, amelyek szentélye nagyságban és formában egyaránt hasonlít egymáshoz. A két templom közül a tér felé eső a *Szent Imre*-templom. A templom mai formájában gótizáló késő reneszánsz épület.

A *Szent Jakab*-templom a város műemlékileg egyik legjelentősebb épülete. Valószínű, hogy az 1289-es ostrom idején elpusztult minorita templom helyén épült. A homlokzat végleges képe az 1807. évi felújításkor alakult ki. Ezt a munkát már a bencések végeztették. Mai formájában a Rájnis utcára néző főhomlokzatának meghatározó jelleget ad a hullámíves és csigavonalvezetésű oromzat, hármastagozódást jelző gótikus támpillér támasztással, s az oromzatot záró, egyszerű bádorfestésű fatornyocska. Szent Jakab szobra a XVIII. század elején is ott állt a homlokzati fülkében.

A Chernel u. 10. sz. alatti ún. *Chernel-ház* 1766-ból való, gazdag barokk lakóház.

A Chernel u. 16. sz. alatt látható az *Öreg-bástya* vagy *Zwinger*, az egykori városfal délnyugati sarokbástyája. A XIV. században épült s a déli városfal védelmét látta el.

A Rájnis u. 10. az úgynevezett *Stettner-ház*. Pincéjében van a Ponzichter borozó, amely Hulyák Anna építész-mérnök tervei alapján készült. A borozó szép cégéret Kodolányi László ötvösművész készítette.

A *Köztársaság tér* a város mai főtere, kereskedelmi

centruma. Az egykori külső piac helyén alakult ki. Leghangsúlyosabb látnivalója a *Szentháromság-szobor*. A pesti leküzdésének emlékére emelt szobor 1713 óta ezen a helyen, az egykori külső piac nyugati oldalán áll. Mai építészettünket képviseli a Köztársaság tér 4. sz. alatt épült *Írottkö Szálloda*. A Béke út 34-36 sz. alatt található az egykori *domonkos rendi apácák rendháza, iskolája és temploma*. A domonkos rendi apácák irányítása alatt különböző leányiskolák működtek itt: az elemi leányiskola, az elemi leányiskolai tanítóképző, a polgári leányiskola, a polgári leányiskolai tanárképző s a különböző iskolatípusok internátusai. Ezek 1900-tól közös épületbe kerültek. A Várkör 38. sz. alatt találjuk az egykori *zsinagógát*, amely 1856-ban épült, romantikus stílusban. A Várkör 44. sz. telken – a korábbi klasszicizáló késő barokk evangélikus konventház, majd lakóház helyén – ma modern épület áll: A *Hámán Kató Mezőgazdasági Szakközépiskola Leánykollégiuma*.

Kőszeg népművészete

Kőszeg a középkorban a magyar városok között jelentős helyet töltött be céhes-iparával és szőlőskultúrájával. A kismesterségek tárgyi emlékeit bemutató helyi múzeumok gazdag anyaggal bizonyítják a népi díszítőművészet magas fokát. Gráfik Imre: Vas megye népművészete (Szombathely, 1996.) című könyvében külön hangsúlyozta képes illusztrációkkal is pl. - A kőszegi lakatos céh 1606-ban készültládájának gazdag díszítését.

-A fésűscéh pecsénymójának címerrajzában a konty és bontófésű ábrázolását.-A kőszegi csizmadiák 1711-ben készült pecsénymóján a tulipánábrázolást.

-A kőszegi gombkötők céhkorsójára festett zsinórok, vitézkötések és díszkötéssel bevont fagombok ábrázolását.-A kőszegi ötvöscéh artikulálásának bőrkötésű címlapja késő reneszánsz ornamentikával dúsított (1737-ből) (Ez nagyon látványos munka!) Megállapítható tehát, hogy a céhládák, céhkorsók népi díszítőelemei változatosak és igényesen megformáltak!

Kőszeg szőlőkultúrájának leghíresebb emléke a Szőlő Jövésének Könyve, amelyet 1740-től vezetnek. Ebben a könyvben őrizték meg a városi tisztújítás napján Szent György napján bemutatott szőlőhajtások mindenkorai saját, valamint a Szent György-napi első fürtökre és a Szent Orsolya-napi szüretre vonatkozó szőlészeti feljegyzéseket. (Ez a hagyomány máig él Kőszegen!) A szőlőmotívum gyakran visszatérő elem Kőszeg építészetében. Pl: Hegyalja utca borospincéinek faldíszjeiben a bejáratnál; prések, mángorlók díszítésében.....stb.

Építészeti érdekesség Kőszegen a Várkör "Kapás háza" sora. (Ezek a házak mind keskeny telekre épült, utcai homlokzatukra két ablakos, az ablakok felett pedig nagy padlásbejáratokkal megépített barák, amelyekben a kőszegi szőlőművesek (haverek, vagy kapások) laktak. Sajátos hangulatot árasztanak ezek a házak, így nem véletlen, hogy a Kőszegen pihenő képzőművészek többször megörökítették már őket.

Kőszeg környékének élővilága

Növényvilág

Kőszeg város környéke természetföldrajzi szempontból két részre osztható. A várostól nyugatra és délre helyezkedik el a Kőszegi-hegység, melyet keletről Kőszeg-hegyalja szegélyez. A két területen eltérő növényvilágot találunk. A Kőszegi-hegység legmagasabb részét erdők borítják. Az 500-800m magas hegyvidéken elsősorban bükk, kocsánytalan tölgy, erdeifenyő, lucfenyő, vörösfenyő, gyertyán- és szelídgesztenyefa fajokat találunk. Az erdők talaja a kristályos-palák alkotta alapkőzet és az évi 800-900 mm csapadék hatására általában erősen savanyú. Ezt a talajt kedveli a fekete és a vörös áfonya, a csarab és a mohák különböző fajai. Helyenként a ritka tőzegmohával is találkozhatunk. Hazánkban a Kőszegi-hegység területén található a legtöbb olyan növény, mely az Alpok hatását jelzi. Közülük néhány Magyarországon csak itt fordul elő. Ilyenek például: a hegyi lednek, a tavaszi pimpó, a hármalevelű kakukktorma és az alpesi tarsóka. Jellegzetes nyugat-dunántúli növény a ciklámen. Ősszel virágzik a hegység egyik legszebb virága, a fecsketarjacs. Kőszeg-hegyalján egykor kiterjedt rétek és gesztenyeligetek voltak. A valamikori óriás gesztenyefák napjainkra egy gombabetegség miatt elpusztultak. A réteknek egy részét felszántották, jelentős részük pedig beerdősült. A megmaradt réterterületek legnagyobbikán, a kőszegi Alsóréten találjuk a fehér sáfrány egyetlen magyarországi állományát. Itt él továbbá több orchidea-faj, az alpesi rétek sárga virágú növénye, a zergebogár, valamint a gyapjúsások két faja. A hegyoldalon található kaszálórétek és a kaszáló gyümölcsösök, szintén sok érdekes növényt rejtenek. Előfordul itt az őszi füzértekerces nevű apró orchidea, a szibériai nőszirm és az osztrák tárnicska.

Állatvilág

Kőszeg környékén, a Kőszegi-hegység földrajzi fekvése, hegy- és vízrajzi adottságai, éghajlata hatására sajátos állatvilág alakult ki. Az itt kialakult fauna fajai között találunk kis számban olyanokat is, melyek hazánk területén nem, vagy csak ritkán, szórványosan fordulnak elő. A Kőszegi-hegység gazdag rovarfaunájának tagjai közül kiemelten említhetjük a törvényesen védett szarvasbogarat, mely erdeink fáinak nedvével táplálkozik.

Erdeink talaján rovarokra vadásznak a különböző futrinkák és bábrablók. Cincérek között a daliás cincér és a nagy hőscincér a legfeltűnőbb. Vadvirággal hímezett réteinken az imádkozó sáska lesi rovarzsákmányát. Felette színpompás lepkék táncolnak. Többek között a nappali pávaszem, a nagy rókalepke és a kis rókalepke; a pillangók közül a sárga-fekete mintázatú, farknyúlvanos fecskefarkú lepkék és kardoslepkék. A Velem község felé vezető Terv-utat szegélyező gyalog-

bodza virágait tömegesen lepik el a tarkalepkékhez tartozó nagy gyöngyházlepkék. Jóval kisebb számban találjuk egyik legszebb tarkalepkénket, az admirális lepkét. A Gyöngyös patakából táplált Malomárok köves medrében a kecskerákok találtak búvóhelyet, míg a halak közül, kristálytisza, gyökerek, sziklák között bujkáló hegyi patakjainkban élnek a sebes pisztrángok, melyek Gyöngyös patakunkban – sajnos – már csak gyér számban találhatók. Itt inkább a domolykó, a szivárványos ökle és a védett kövi csík fordul elő. A kételtűek 12, a hullók 7 fajjal képviselik magukat környékünkön. A kételtűek osztályának hegyvidékünkre jellemző faja a foltos szalamandra. A békák rendjének tagjai közül említésre méltó a sárgahúsú unka, a barna varangy és a zöld varangy, az erdők bokrain élő zöld levelibéka, a barna halántékfoltos, békáink közül a leg-hosszabbat ugró erdei béka és a gyepi béka. A hullókhöz tartozó gyíkok alrendjéből még elég gyakori a lábatlan gyík. A fűrgő gyík hegyi réteink és az erdősélek lakója, míg legnagyobb gyíkkal, a zöld gyíkkal sajnos már csak ritkán találkozhatunk füvel benőtt, sziklás hegyoldalainkon. Külön meg kell említenünk a ritka eleveneszlő vagy hegyi gyíkokat, melyek a Velem község felé vezető Terv-út mentén húzódó napsütötte sziklákon találnak maguknak megfelelő élőhelyet. A kígyók alrendjéből a félhold alakú sárga halántékfoltos vízi siklók általánosan elterjedtek, míg a rézsiklók és az erdei siklók jóval kisebb számban fordulnak elő.

Mérges kígyók az eddigi megfigyelések szerint a Kőszegi-hegységben nem élnek. A madárvilág több mint 167 fajt figyelhetjük meg területünkön.

Ritka és védett madarunk, a fekete gólya is fészkel a Kőszegi-hegységben. Vonuláskor előfordul a nagy lilik és a vetési lúd. Ragadozó madaraink közül a darázsölyv, a héja, a karvaly, az egerészölyv, a halászsas, a vándorsólyom, a szirti sas, a vörösvércse találhatóak meg a környéken. A tyúkalkatúak közül megemlítendő a ritka sikekfajd és a császármadár.

A harkályalkatúak közül a szürke küllő átvonuló faj, míg a fekete harkály környékünkön fészkel. Előfordul a háromujjú harkály is. Énekesmadaraink közül elvétve jelenik meg a kormos varjú. Erdeinkben rendszeresen fészkelnek a fenyves cinegék és a búbos cinegék. A rigófélék közül megtalálhatjuk a vízirigókat, az örvös rigót, szőlőrigót, fenyőrigót, léprigót. A tavaszi erdő madárkórusának dalosai közül élnek itt fülemülék, posztafélék, királykák, keresztcsőrűek. Madarainkat pusztítani, fogságban tartani, fészkelésükben zavarni, fészkeiket megrongálni, tojásaikat, fiókáikat kiszedni, elpusztítani a fennálló rendelkezések értelmében tilos! Az emlősök környékünkön vadon élő 40 faja közül a rovarevők rendjéből 3 cickányfaj végzi hasznos tevékenységét a hegység erdeiben: az erdei cickány, a törpe cickány és a keleti cickány. Az ugyancsak védett denevérek rendjéből 5 faj vadássza a szürkület után repülő rovarokat. A rágcsálók közül említhetjük az erdei pockot a csalitjáró pockot, a sárganyakú erdei egeret, a mogyorós pelét és a nagy pelét. A ragadozók rendjét képviseli erdeinkben a nyuszt, a borz, a nyest, a hermelin és a menyét. E ragadozók elsősorban az apró

rágcsálókat, a pocokokat és az egereket pusztítják, ezért legtöbb fajukat a törvény védi! A párosujjú patások rendjéből a vaddisznó ma már általánosan elterjedt vadnak számít. Erdeinken és az ezekkel szomszédos réteken, mezőkön egyaránt megtalálható az őz. A gímszarvas erdeink állandó lakója lett.

Többször megjelenik nálunk a zerge is, azonban a nyugatról átjövő zergék nem maradnak területünkön, hanem visszahúzódnak Ausztriába.

Mikroklímája

Az éghajlatot az erősen szubalpin klíma jellemzi. Ennek velejárója a viszonylag enyhe tél, a mérsékelten meleg nyár és az évi magas csapadékmennyiség. A csapadék éves mennyisége évi 800 mm körül van, de elérheti az 1000-1100 mm-t is. A napsütéses órák száma nem éri el az évi 2000 órát.

MVSC húsvét 2002

Szombaton reggel indultunk a Tiszairól. A vonat meglehetősen zsúfolt volt. Mint jámbor birkák a karámban, békésen álldogáltunk a zsúfolt folyosón. Addig nem mozdultunk, amíg a puli, akarom mondani a kalauz el nem kezdett terelgetni minket a szerelvény vége felé. Ugyan némi kétségeink voltak, a "Hátul sok üres hely van." szöveg hitelességével kapcsolatban, de nem volt igazunk. Ha nem is volt olyan nagyon sok hely, de mindenkinek jutott egy, s a turista szerény, beéri ennyivel is. Így kényelmesen érkeztünk Hatvanba, ahol át kellett szállni. A Tarjáni vonaton viszont tényleg bőven volt hely. Meglehetősen lassan zötyögött velünk a vonat, még jó, hogy nem személlyel mentünk. Az milyen lett volna? (Visszafelé azt is megtapasztaltuk.) Na de egyszer a leglassabb vonat is befut. A mienk is. A szállás szerencsére nem volt messze az állomástól, a távolságot könnyedén leküzdöttük. De korai volt még a fellélegzés, egy komoly akadály állt előttünk, a bejelentkezés, s a nyilvántartó könyv kitöltése. Van ám itt ész, nem bejelentő lapokat használtak, hogyne azt mindenki kitölthetné magának, abban semmi kunszt. Szép sorban egymás után, az az igazi, s micsoda sok rublika. Bár volna még pár ötletem: Szerepeltethették volna benne még a vércsoportot, az adószámot, a lábméretet, a politikai párt kötődést és felekezeti hovatartozást. Na de egyszer ezen is túlestünk.

Meglepően gyorsan és szinte vita nélkül sikerült eloszlalnunk a három szobába. Egy gyors bevásárlás. Mire visszaértem találkoztam a portánál a társaság utóvédjével. Felmentem az emeletre, megkajáltam, majd

utánuk indultam a buszpályaudvarra. Nem értettem a sietséget, mert kb. 10 percre becsültem a távolságot. Tévedtem, jó ha 5 perc volt. Miután kellően kivárákoztuk magunkat buszra szálltunk, s irány Kazár.

Kazár több dologról is ismert. Hát először is a népviseletéről. Abból nem sokat láttunk. Egy darab öreg, pardon mérsékelten fiatal asszonyt láttunk népviseletben. Mit mondjak, nem volt egy nagy élmény. Van egy tájház, zárva, hát az se nagy élmény, de legalább megúsztuk a belépőt. Ja, volt még egy polgármester. (Vagy csak péemhá?) Valószínűleg lesben állt turista csoportokra várva, s hosszan elbeszélgetett csapatunk érdeklődést mutató tagjaival. Gondolom így akarta pótolni az üzemen kívüli nevezetességeket. De van még egy nevezetesség, ha nem is a faluban, hanem a környékén. Úgy hívják, hogy Riolittufa Erózió, azaz RTE. Páran elindultunk az RTE irányában a piros jelzésen, de nem volt túl sikeres az indulás, a társaság jelentős része leragadt, lehet, hogy a beszélgetést kényelmesebbnek találták, mint a gyaloglást. Átvágtunk az etnikai kisebbségi telepen, s a telep szélső házaitól pár méterre egy esőbeállót találtunk. Épen! Mindenesetre szokatlan egy elhelyezés. Közben nagy nehezen a társaság utóvédje is lendületbe jött Némi gyaloglás után rátértünk a P+-re, majd megérkeztünk az RTE-hez. Számomra kellemes meglepetés. Én általában csalódnai szoktam a hírességként beharangozott nevezetességekben. De ez tényleg érdekes, még a nagy felhajtás ellenére is, ezt még a hírverés sem tudta elértekteleníteni. Alapos szemrevételezés, körbejárás, s némi pihenés és étkezés után indultunk tovább, illetve egyelőre vissza felé a P+-en. Némi kis rövidítés: árkon, bokron és egy meglehetősen meredek emelkedőn átvágtunk a P-ra. Egy kis idő múlva találkoztunk a Bányász Körtúrával, majd régi kedves ismerősünkkel, a Kohász Kékkel, így az eddigi meglehetősen szűkös színskála kibővült a sárgával és a kékkel. Pusztán érdekesség kedvéért említtem meg, hogy Nógrád megyét kevésbé sújtotta a sors túlbuzgó MTSZ vezetőkkel, így a KK nógrádi szakasza megúsza az átpingálást, s most is örzi eredeti elegáns formáját (kék csík). Egyébként is, Nógrád túraútvonalait tapasztalataim szerint sokkal kevésbé tették tönkre a jelzések állandó változtatásával, mint a BAZ megyeieket.

Mikor a kissé kitikkadt társaság lelki szemeivel már érezte a kocsmaszagot megváltunk a város és a kocsmák

felé vivő kék és piros jelzésektől, s tovább folytattuk a sárgán az utat Pécskő irányába. Közben akik még nem nőttek ki az ilyesmit, gyűjtögettek a Bányász Körtúra és a Nógrád Csúcsai túramozgalom jelzéseit. A Pécskő megmászása a laza erdei sétánál egy hajszálnyival nehezebb volt, van aki ezért nem is vállalta. De minimum ennyi extra élmény járt nekünk az elhalasztott kocsmá látogatásért. A kőről meglehetősen szép kilátás nyílik Tarján jelentős részére, a környék falvaira, meddőhányóira és hegycsúcsaira.

Vissza a sárgán, majd a KP-on leereszkedtünk a városba. Útközben tapasztalhattuk a civilizált korunk kultúráját. Szemét az volt bőven, ebben semmi meglepő, de ami a csúcs, egy szakaszon az egyik oldalon előkelő házak, gondozott kertek vagy szépen nyírt gyepek, a másikon az út mentén hosszan elnyúló összefüggő személerakat. Elvégre mért zavarná a kertjét gondosan tartó tulajdonost a portájától 2-3 méterre levő szemét, az már nem az ő területe. Egyébként is sokkal egyszerűbb és olcsóbb odahordani a szemetet, mint elszállítani.

Na de végül elnyertük megérdemelt jutalmunkat. Kocsmák! Sőt két kocsmát egymással szemben az út két oldalán. Az egyik ajtaja sarkig kitérve, azt választottuk, mert így az ajtó nyitására sem kellett vesztegetni az időt. Sör ízlés szerinti mennyiségben.

Másnap helyijáráttal mentünk Zagyvarónára. Tudom a pontosság a királyok udvariassága, s nálunk köztársaság van, (még ha rá is cáfol erre a címerünk), de azért a busz lehetett volna pontosabb is. Némi affér a kocsmárossal. Na nem az ital, hanem a bélyegző ellátással volt probléma. Mert a mai turisták, ki tudja miért ahelyett, hogy túráznának, mindenhol bélyegezni akarnak. Na de ha nehezen is de végül sort kerítettünk a másodlagos tevékenységünkre, a túrázásra is. A P+-en, majd PΔ-ön irány Borszorkány kő. Itt szép kilátás + bazaltképződmények. A Tanácsköztársasági emlékmű (egészen jól átvészelte a rendszerváltás barbár rombolási hullámát), majd Salgó vár a további útvonal. A vár alapos megtekintése után leereszkedtünk Eresztvényre. Étkezés, igény szerint kocsmázás, majd irány Somoskő. Útközben kitárgyaltuk a lét súlyos problémáját, azaz a Tájékozódási versenyek válságos helyzetét. Volt amiben egyetértettünk, például abban, hogy a versenyeket elsősorban a rengeteg óvás teszi tönkre, s volt amiben nem, például abban, hogy igazán válságossá a helyzet a

Hivatalos Bajnokság kiírásával vált. Felmerültek különböző szabálmódosítási ötletek, ezek közül legjobbnak azt tartom, hogy ne lehessen óvni olyan pontot, amelyet a csapatok döntő többsége sikeresen megfogott. Elvégre ha nekik sikerült, akkor a hiba abban van akinek nem sikerült. Egyébként is a kisebb pályahibák is részét képezik a versenynek, s elvben mindenkit egyformán érintenek. Mire a témát kimerítettük, meg is érkezünk Somoskőre. Megtekintettük a Petőfi kunyhót, szépen rendbe hozták s berendezték. Utána átkelés a feltételes határátkelőn. Eurós pénzekből nagyon szépen helyrehozták a várat. Mindenütt Szlovák, magyar és angol feliratok s információk. Majd megtekintettük a híres bazaltömlést. Ugyan a szlovákok által elkészített szövegek tartalmaztak némi nyelvújítást, de hát így fejlődik anyanyelvünk, az újítások egy része eltűnik, egy része fennmarad, bár ezek valószínűleg nem fognak fennmaradni. A várlátogatás után pihentető kocsmázás. Itt csapatunk ápolva a haladó MVSC-és hagyományokat szétforgácsolódott.

Hárman busszal lementünk a Somoskőújfalui vasútállomásig, s onnan nekivágtunk a Karancsnak. A sárga jelzés vonalvezetése érdekes volt. Feltűnt, hogy egyáltalán nem arra megyünk amerre a térkép szerint megy a jelzés. De mivel hébe-hóba volt egy-egy jelzés, nagy ügyet nem csináltunk belőle. Majd a "feltűnt" kifejezés első betűje felszívódott, s maradt belőle az "eltűnt", már mint a jelzés. Na de ebből sem csináltunk nagy ügyet, legalábbis Gizike és én. Elvégre Hegy, Út és Térkép volt. Akkor meg mi a probléma? Harmadik társunk sopánkodásaival kísérvé gond nélkül megmászta a hegyet, s a Kiskarancs oldalában megkerült a jelzés is. Így ha már úgyis megvolt, hát azon folytattuk az utunkat. Irány a csúcs. A csúcson fém kilátó. Ketten meg is másztuk. Kilátás, sőt körkilátás. Az egész környék jól áttekinthető. De van akinek ez sem volt elég, holmi fel nem lelt jelzést (valami Nógrád Csúcsai jelzést) reklamált az út hátralévő szakaszán, illetve este illetve a következő napokon. Nem értem, a csúcstól jelképező 3*3-as négyzetrácsban elhelyezett 3 pont érdekesebb lenne, mint a csúcs kilátóval és körkilátással együtt?

Utána a Kápolna hegy következett. Tetején nevéhez méltóan egy szép kápolna. Állítólag Árpád házi Margit építtette annak emlékére, hogy itt pihent meg a Muhi csatából menekülő IV (avagy ív) Béla. Fene a gusztusát. A kápolnát egyébként nagyon szépen felújították.

Igazán kellemes meglepetés, semmi rombolás, semmi kosz, még a díszes oltárterítőket és a művirágokat se lopták el. Mintha nem is szépséges kis hazánkban volnánk. Itt két (egyforma) négyzetárcsós jelzést is találunk, először a kápolnában a falon, majd előtte egy fán is. Hol itt a probléma, az egyenleg stimmel. Mint amikor az egyszerű határőrtiszt jelentette: "Szolgálati időm alatt különös esemény nem történt, hárman illegálisan távoztak, hárman illegálisan bejöttek, egyenleg nulla."

Utána a sárga jelzés folytatásán leereszkedtünk. Eleinte nagyon szép volt az út. Tulajdonképpen később sem volt csúnya, csak meglehetősen meredek. Az Óvárról Mátra-keresztesre vezető Zo-re emlékeztetett, de aztán bedurvult, s feladtam az összehasonlítást. Egy idő után ugyan a meredek lejtő elfogyott, elvégre a Karancsban meglehetősen korlátozottak az ez irányú lehetőségek. Valljuk be, szép a Karancs, de azért a Himalájánál valamivel alacsonyabb. Na de ekkor sem pihenhetünk meg a babérjainkon. A további út tulajdonképpen kényelmes volt, s attól eltekintve, hogy kezdett kissé alkonyulni nem volt semmi probléma. Ezért kissé tempósabban mentünk, mint az MVSC-és túrúkra jellemző. Köz-kívánatra az útvonalat módosítottuk, nem mentünk végig a sárgán, levágtunk a piroson. Szerencsénk volt, ahogy leértünk a buszmegállóhoz, jött is egy busz.

Hétfő. Két lehetőség volt Rónabánya irányába, egy nagyon korai és egy késői busz. Mivel egyébként is aktuálissá vált némi locsolkodás, az utóbbit választottuk. Megérkezve Rónabányára irány a kocsmá. Mit lehet csinálni egy kocsmában? Természetesen inni, minden tudatlan - pardon - kevésbé tájékozott ember erre gondol először. Persze azt is lehet. Ha már ott voltunk többen ezt a lehetőséget is kihasználták, de nem ez a lényeg. Ha még valaki eddig nem jött volna rá, a kocsmákban bélyegezni lehet, már ha van bélyegző. S hogy minek? Hát ezer egy lehetőség van.

Szinte minden kocsmá beilleszthető valamilyen túrazomogalomba. Mert például vár szinte mindenütt volt, s ha mégis létezne olyan magyar falu, amelynek környékén még csak egy vacak kelta vagy avar földvár sem állt, hát gyorsan kitalálunk egyet. Nem gond. Ha kell pár perc alatt a legendáját is összehozom. Típus modulokból gyorsan összeállítható. Hallottatok például a Szilvási palánkról? Eddig még én sem, de pár perc s megvan a legendája. Hogy valami meggyőzőbb bizonyíték jobb lenne? Mondjuk egy írásos emlék? Ezen ne múljon. Al

Hakim Musztafa ibn Abreham, arab utazó és vándor orvos, magyarul kuruzsló, úti beszámolójában megemlíti, hogy a hitetlen gyaurok megakadályozandó a szomszédos várak igazhitű moszlim katonáinak anyagbeszerző akcióit, kellően el nem ítéhető módon palánkot emeltek a Szilvás hegyre. Ezt a kiegészítő jövedelmüktől eleső, egyébként sem túlfizetett igazhitűek, Ahmed bég vezetésével önkéntes társadalmi-munkaakció keretében megostromolták, s kemény félőrai ostrom után el is foglalták. Miután a kifosztott palánkvárat a törökök felgyújtották, megszűnt stratégiai jelentősége. Egyébként is, a jó palócok belátták, hogy sokkal könnyebb felgyújtani, mint felépíteni egy palánkot, így lemondtak az újjáépítéséről. A beszámoló eredeti példánya a Medinai Iszlám Történeti Múzeum Kézirattárában megtalálható, azt bárki ellenőrizheti.

De ezen kitérő után folytatom a beszámolómat. Miután túlestünk a bélyegző lenyomatok, illetve az azokat helyettesítő nevesített pénztári blokkok begyűjtésén, illetve az épen aktuálisnak tartott italok fogyasztásán, elindultunk a Kis és a Nagyszilvás felé. Mit gondoltok milyen jelzésen? Egyet tippelhetsz. Hát a Bányász Körúton, azaz a sárga jelzésen. Na de trükkösen csináltuk ám! Először, megkerülve a közelebbi Nagyszilvást a Kisszilvástra mentünk fel. Majd úgy a Nagyszilvástra. Nagyon érdekes hely mind a kettő. A hegytetőt képező bazaltkúpokat hatalmas szikla hasadékok szabdalják fel. Ezek állítólag még ma is növekednek. Pár éve fedezték fel a hasadékokból nyíló Sárkánybarlangot. Mi a sárkányt nem találtuk otthon. A Nagyszilvás fel van még szerelve a környéken oly divatos bazaltömléssel. Talán ez még érdekesebb, mint az annyira felkapott Somoskői. De az biztos, hogy sokkal hatalmasabb. S még egy említésre méltó tény. Itt csatlakozott hozzánk csapatunk pótagja, egy kutya, aki egészen a buszra szállásunkig elkísért. A bazalt képződmény megtekintése után Szilvás pusztá érintésével jelzetlen "úton" indultunk a Bárna patak völgye felé. Na igen az idézőjel indokolt, mert legalább is az eleje mindennek volt nevezhető, csak útnak nem. Állítólag azért vágtunk át kerítésen bozóton s egyéb lehetetlen helyeken, hogy ne veszítsünk szintet. Igaz, hogy normális úton közlekedve sem veszítettünk volna egy méter szintet sem, de ez más kérdés. A kezdeti terepgyakorlat után kényelmes úton mentünk egészen a Bárna völgyig. A patakon kissé kalandosan átkelve kijutottunk egy széles útra, mely egyenesen

Bárnára vezetett, s közvetlenül előttünk állt a nevezetes Szer heggy. Ez a heggy kivételesen nem a bazalt, hanem a homokkő képződményeiről nevezetes. De azért ezt is érdemes megnézni, főleg alulról, mert úgy a kényelmesebb. Itt működésbe lépett az MVSC effektus, azaz csapatunk kétfelé szakadt. Egyesek, köztük szerény személyem, alkalmazva, a legjobb az egyenes út elvét, közel egyenesen (és vízszintesen) megindult Bárna felé. A társaság másik része megindult a később Szar heggyre átkeresztelt heggy csúcsa felé. Elég kalandos útjuk volt, a csapatuk tovább szakadozott. Ketten fel is jutottak a csúcra, megtalálták a Nógrád Csúcsai jelzését, sőt a turista utat is. Ők azon jöttek le. Hát a többiek? Pár óra késéssel ők is leértek. Ép csontokkal!!! A falu szélén megkajáltunk. Szerencsére véletlenül volt nálam egy üveg Debrői Hárslevelű, így a szomjhalált is megúsztuk. Mert ezen kívül legfőbb forrásvízből állt a folyadék utánpótlás összes lehetősége, mivel az összes kocsmá zárva volt. Közben befutottak Zsókaék, a Szer heggy meghódítói. A csapat többszöri átrendeződése után páran megszálltuk a legreményteljesebbnek tűnő kocsmá előtti térséget. De reményeink nem váltak be, nem győztük kivárni a nyitást. Úgy döntöttünk, ha még aznap el akarunk jutni valahova, akkor indulni kell. Mivel míg mi a kocsmá bejáratát őriztük, páran Vilma vezetésével nekivágtak a közelebbi Bárnai Nagykönek, úgy döntöttünk, hogy mi a társadalmi munkamegosztás jegyében a Kisköre megyünk. Ahogy elindulunk észre vesszük szemközti oldalban a közben megkerült Gizikét. Hangeffektus segítségével (Píííj!!!!) kapcsolat felvéve. Bár akusztikus visszajelzés nem érkezett, de Gizike ráutaló magatartásából (integetés) megállapítottuk a kapcsolat létrejöttét. A falu szélén még vételeztünk némi forrásvizet, majd erős tempóban megindultunk felfelé. Hamarosan találkoztunk Gizikékkal. Majd tovább a jelzett úton. Nem, most kivételesen nem a Bányász Körtúrán. Most más iparágat választottunk, kohászkoztunk, azaz a Kohász Kéket választottunk. A Nagykö nyergéig elég szép emelkedő, onnan állítólag egy szép szintben haladó út visz Kisköre. Állítólag. Aki ezt megállapította, az biztosan nem használt vízszintmérőt. A Bárnai Kiskő. A változatosság kedvéért ismét bazalt. Érdekesége a barlangja, egy hatalmas bazaltbuborék. Melybe egy mesterséges vájat vezet, állítólag egy a legendáknak felülő kincskereső uraság vágatta. Plusz szép kilátás. Ismételt étkezés, majd indulás vissza.

Tempó jó. Cél a busz indulás előtti kocsmalátogatás, minimális cél: korsó sör. Cél teljesítve. A busz-megállóban megváltunk hű társunktól, a hozzánk csapódott négy lábú tartalékos turistától.

Kedd, utolsó nap. Gizike és Ica reggel a csapat indulása előtt még begyűjtene, egy elmaradt BK jelzést. Csomagjainkat lehordjuk az előcsarnokba, a porta elé. Utána indulás Boglyaskő felé. Érdekes vulkáni képződés a város területén belül. Még némi kis túrázás, egy újabb szakasz a Bányász Körtúrából, de ez már nem az igazi. Végül mintegy betetőzésül a kálváriánál ereszkedünk le.

Vasút. Vonat késik. Sokat. Pedig nem jön (azaz csak jönne) messziről. De mozdony nélkül nem megy neki, hiába lejt a pálya. Tartalék mozdony elhúzó, majd további bőséges várakozás után vonat 1+1 dízel mozdonyal befut. Jó akkor nem fut, csak bejön. Egy, maximum két kilométer, majd újabb hosszúságú várakozás. Ehhez képest a szombati vonat...

Még jó, hogy volt nálunk bőven dobozos sör. Megoldódott a gond, mivel töltjük Hatvanban azt a rengetek csatlakozási időt. Épphogy annyi időnk volt, hogy a Restiben megigyunk egy sört. Kierünk a peronra. Hangosbemondó bemondta a betlit, azaz előreláthatóan 40p késés. Felszálltunk egy személyre. Na az egy külön szám, Abonyban kb. egy órát állt, igaz erre legalább számítottunk. De ez kellő mennyiségű sörrel elviselhető.

SZ.D-nek ajánlva...

Email mese ...

Nagy volt az öröm TÉRKÉPJEL országban. Annyi hiábavaló remény és várakozás után a királyi házaspárnak gyermeke született. Amikor a régi időkben a délceg HATÁRKARÓ király feleségül vette a szende, darázsderekű, zöld színű TERMÉSZETES TEREPTÁRGYAT senki nem gondolta, hogy ilyen sokáig kell várniuk, de teltek az évek és csak nem jött az utód. Mondogatta is királyné azt sem bánám ha lány lenne és olyan kis aprócska mint a körmöm feketéje. És amikor már nem reménykedtek, leány gyermekük született. A pici az apja színét és anyja formáját örökölte. Egy kis apró FEKETE KERESZT jött a világra. Nagyon boldogok voltak, mindjárt el is határozták hogy óriási keresztelőt csapnak. Szétszaladtak a küldöncök a meghívókkal. Csak az öreg DAGONYA üzent hogy nem tud jönni mert éppen kiszáradt, De a többiek mind eljöttek. Ott volt a nagypapa a bölcs öreg JELLEGFÁ, eljött a nagybácsi a BARNA SZÍNŰ TERMÉSZETES TEREPTÁRGY. Ott volt TÖBÖR ÉS A felesége TÖBÖRNÉ SZ. MÉSZÉGETŐ rakoncátlan csemetéikkel (33 kisebb- nagyobb GÖDÖR és MÉLYEDÉS,), a vonalas tereptárgyakat sem hagyták ki. Jelen voltak a különböző vastagságú UTAK hátul ott szerénykedett néhány szegény rokon az ÖSVÉNYEK és VADCSAPÁSOK. Hemzszegtek a SZINTVONALAK (még a kiegészítők is). A SZÁRAZ és VIZES ÁROK egyből egymásra találtak. Nézegették is őket az öregek. Itt jövőre lakodalmot lesz. A MESTERSÉGES TEREPTÁRGYAK külön arisztokratikus csapatot képviseltek a társaságban (hát persze mert az utód a hercegnő tulajdonképpen maga is az). De a díszvendég kétségtelenül FORRÁS TÜNDÉR volt a jóságos keresztanya. Csak egy valakit felejtettek el meghívni. A barnaszínű MŰUTAT. Úgy gondolták nem illik a társaságba, zajos füstös és egyébként sem való tájfutó térképre.

Szép sárga színű réten terítettek ahol csak itt-ott volt egy kis bozót folt. Volt ott minden földi jó, étel ital ami csak szem szájnak ingere. A vendégsereg körbeállta a bölcsőt és gyönyörködtek a leánykában. Nagyon szép volt. Mi legyen belőle? Számos lehetőség volt. SZÉNÉGETŐ HELY legyen MAGAS LES vagy VADETETŐ esetleg SÓZÓ? Ekkor azonban előállt keresztanya. Legyen AUTÓGUMI! Autógumi csodálkoztak a többiek. Miért ne? Haladni kell a korrallal, biztos a megélhetés és van jövője. Legyen mondta az öreg Király. Ám ebben a pillanatban óriási égzengés vihar támadt és sűrű villámcsapások között megjelent a gonosz MŰÚT. Nem hívtatok meg a buliba mennyörögte. Ezért megátkozom AUTÓGUMIT. 18 éves korában egy tüske ki fogja durrantani és veszélyes hulladék lesz belőle, Égetőben fogják ártalmatlantítani. Lett erre nagy sírás rivás. A jóságos tündér keresztanya csak annyit tudott enyhíteni az átkon, hogy nem viszik égetőbe szegény autógumit hanem (bízva az emberiségben) kidobják az erdőbe ahol addig fog heverni amíg egy királyfi élte nem csókolja. Na ettől fogva nagyon vigyáztak a királykisasszonyra még a fúvó szélőtől is óvták, de hogy engedték volna műút közelébe. Szegény nagyon egyedül is érezte magát. Mígnem érkezett a 18. születésnapja. Az egész királyság ennek megünneplésére készülődött így aztán a királykisasszonyt magára hagyták. Ő meg elindult az erdőben. Egyszer csak egy szép sima műútnál találta magát. Az úton kocsik suhantak és mindegyiken négy kerék. Autógumival. Hej ha én is köztetek lehetnék! -sőhajtott a királykisasszony. Ebben a pillanatban lefékezett mellette egy kocsis. Ni-ni mondta a vezető egy vadonás új AUTÓGUMI. Tüstént felszerelték a kocsira. Ám alig indultak el abban a pillanatban óriási durranás hallatszott, Beteljesült az átok...Máris leszerelték és csúf módon kilökték

az erdőbe. Gurult szegény kis AUTÓGUMI egyenesen egy nagy bozótosba, ahol álomba szenderült. És vele együtt álomba szenderült TÉRKÉPJEL ország is. Még a tájfutók is megfeledkeztek erről a területről. Évekig nem volt itt semmi, se egy nappali verseny se egy éjszakai, de még egy árva szakági verseny sem. Szegény kis gumit lassan belepte az avar benőtte a fű. A legenda azért élt és néha-néha egy kóbor lovag vagy királyfi megpróbált behatolni a sűrű bozótosba és kiszabadítani szegény kis AUTÓGUMIT de mind odaveszett. Mígnem egy szép napon a deli vasutas pályakitűző királyfi (SZ.D.) éppen pályát épített ezen a helyen. Már minden pontja meg volt csak egy kis furfang kellene még hogy megszívassam a mezőnyt monfordírozott. Ebben a pillanatban egy bozotos tornyosult elé. Eszébe jutott amit AUTÓGUMI-ról meséltek. Több se kellett neki! Nemhiába volt Ő héthatárban híres pályakitűző királyfi. Elővette a tájolóját és iránymenetben nekiment a bozotosnak. Meg is lett a jutalma. A bozót közepén ott pihegett szegény kis királykisasszony. SZ.D. föléhajolt és megcsókolta. AUTÓGUMI felnyitotta szép fekete szeméit és életre kelt. Gyönyörű BÓJA lesz belőled suttozta AUTÓGUMI fülébe Sz.D. és hogy még szebb legyél teszünk melléd egy álbóját is. Karjába emelte a királykisasszonyt és elindultak a királyi palotába. Csodálkozva látták, hogy TÉRKÉPJEL országban minden megelevenedett. SZ.D. odaállt az öreg HATÁRKARÓ király elé. Egy életem egy halálom add nekem a királykisasszonyt! Megígérem, hogy a tenyerem fogom hordani és ahányszor csak versenyt rendezek nálam mindig BÓJA lesz belőle. Áldásom rátok mondta az öreg király. Ezek után héthatárra szóló Vasutas Kupát captak ahol a versenyzők szívósan és időt nem kímélve keresgéltek azt a bizonyos mesterséges tereptárgyat amiről csak a királyfi tudta hogy ő AUTÓGUMI a szende királykisasszony.

A pályakitűző királyfi és a királykisasszony azóta is boldogan élnek és ahogy a királyfit ismerjük még találkozunk velük, de az már egy másik mese ...

2002. június 5.

Lejegyezte: Bartók Julianna aki maga is sokáig keresgélte AUTÓGUMIT, de csak egy bánatos fatönköt talált, úgyis mint álbóját